

Az információs műveltség

5. európai konferenciájáról

A *European Conference on Information Literacy* (Európai Információs Műveltségi Konferencia, ECIL, <http://ecil2017.ilconf.org/>) elnevezése ellenére világkonferencia-sorozat, amely eddig európai helyszíneken zajlott, és várhatóan a jövőben is fog zajlani. Előttörténetéről és a 2015. évi, dubrovnikai eseményéről már olvashattunk.¹

A 2017. évi 5. ECIL konferenciának Saint Malo városa (Franciaország) adott otthont szeptember 18. és 21. között. Fő témája a munkahelyi információs műveltség volt. A konferenciára beérkezett 340 javaslatból 253 szekció-előadást, posztert, workshopot, kerekasztal beszélgetést (panelt), valamint pecha-kucha villámelőadást fogadott el a Programbizottság.

Kiemelkedően jó plenáris előadókat választottak a szervezők. Közülük az első, **Bonnie Cheuk**, az Euroclear pénzügyi szolgáltató cég digitális tudásmenedzsment igazgatója *Who cares about information literacy?* (Ki törődik az információs műveltséggel?) címmel arról beszélt, hogy az információs műveltség fogalmát nem ismerik az üzleti világban, viszont fontosnak tartják az általa megfogalmazott célok elérését. Ha azonban „ugyanazon a nyelven beszélünk”, mint az üzleti döntéshozók, akkor a köztünk levő szakadékot át tudjuk hidalni. Ennek szellemében a következőkhöz hasonló kérdéseket kell feltennünk:

- Milyen információk kellene a működéshez?
- Milyen környezet segíti elő az információ áramlását?
- Hogyan lehet segíteni azt, hogy az alkalmazottak hatékonyabban használják az információkat?

Stéfane Goldstein, az információs műveltséget a vállalkozói szféra számára közvetítő, a brit felsőoktatás finanszírozásában működő *InformAll* (<https://www.informall.org.uk/>) vezetője *Information literacy and the future of work* (Az információs műveltség és a munka jövője) című előadásából kiemelésre érdemes, hogy megítélése és számos jóslat szerint a jövőben a munkavégzés kevésbé rutinszerű és projektjellegű lesz, emellett az automatizálás és az otthoni munka fogja jellemezni. A figyelem és a munkaidő töredezté válik. Ez olyan általános területeken követel meg készségeket, mint a problémamegoldás, a teammunka, az önmenedzselés és a kommunikáció, továbbá az adatbányászat és az információkezelés eddigénél kiterjedtebb formái. Az információs műveltségnek képesnek kell lennie arra, hogy eszközöket adjon elsajátításukhoz és a velük járó kockázatok kiszű-

réséhez. Növekedni fog a *crowdsourcing* szerepe, ami – ahogy azt az UBER esete mutatja – társadalmi konfliktusokat okozhat. Várható a térérzés megváltozása és a technológiai eszközök útján történő megfigyelés megnövekedése. Goldstein előadásában egy sajátos SWOT-analízis kapcsán némileg nagyobb hangsúlyt kaptak a disztópiát mutató jóslatok, amelyek a Dolgok Internete (Internet of Things) veszélyeire, vagy a személyes adatokat veszélyeztető kockázatokra mutatnak rá. Ezek ellen – ha nem is orvosságot, de – szemléletformáló eszközöket nyújt az adatműveltség. A jövő várhatóan meg fogja követelni a kritikai szemléletet, a kreativitást, az érzelmi intelligenciát, a személyes interakciót és az együttműködést, amelyek az információs műveltség oldaláról nézve is releváns készségeket és képességeket tételnek fel, ide értve az egész életen át történő tanulást, amely az információs műveltség meghatározásaiban mindig is központban állt.

Andrew Whitworth (Manchesteri Egyetem), a *Radical Information Literacy: Reclaiming the Political Heart of the IL Movement* című könyv² szerzője, előadásában kiemelte, hogy az információs műveltség helyzetfüggő. Fontos jellemzője, hogy az információk alapos vizsgálatára ösztönöz bennünket, továbbá arra, hogy az állításokat kétségbe vonjuk, ilyen módon nemcsak a morális aspektusokat hangsúlyozza, hanem (tág értelemben) politikai természetű is.

Jean-Philippe Accart, a nemzetközi elismertségű szállodaiipari főiskola, az École Hôtelière de Lausanne könyvtárvezetője lényegében Cheuk gondolatait folytatva emelte ki azt, hogy az információs műveltség céljait feltétlenül adekvátnak kell tekintenünk, viszont tartalmait más „köntösben” szükséges közvetítenünk.

A szekcióülések programjából csak egy rövid, szubjektív válogatást adhatok át a 3K olvasóinak. Kezdem a magyar résztvevőkkel. **Z. Karvalics László** *Lifelong Research – Practical and Vital Aspects of a Visionary Concept* (Az egész életen át tartó kutatás – Egy jövőorientált fogalom gyakorlati és leglényegesebb elméleti vonatkozásai) címmel tartott előadást, amelyet nem tudtam meghallgatni, de – az összes többi előadáshoz hasonlóan – absztraktját az interneten olvashatják. Jómagam *Copyright literacy among the literacies in Hungary* (A szerzői jogi műveltség a magyarországi írástudások sorában) címmel (**Jávorszky Ferenc** és **Murányi Péter** társszerzőségével) a szerzői jogi műveltség hazai sajátosságaira mutattam rá, elsősorban a témával foglalkozó nemzetközi felmérés adataira támaszkodva.³ A szerzői jogi műveltség az előadások mellett önálló kerekasztal témája is volt.

A nemzetközi felmérés eredményeihez kapcsolódóan több előadás is elhangzott. **Alicia Arias-Coello** (Complutense Egyetem, Madrid) például ennek a felmérésnek a spanyolországi eredményeit ismertette. Előadása megerősítette azt, hogy a mi (két felméréssel való összevetésen alapuló) értékelésünk, mely szerint az Magyarországon is hasonló eredményeket és hiányosságokat mutat, helytálló. Ezekből az eredményekből mindenképpen levonható, hogy a könyvtárosok szerzői jogi műveltsége fejlesztésre szorul.

Egy másik szekcióelőadásában Coello ismertette az adatműveltséget vizsgáló nemzetközi felmérés spanyolországi eredményeit. Ennek a felmérésnek a hazai eredményeit majd idén ősszel kezdjük el kiértékelni.

Mielőtt továbblépnék, el kell mondanom, hogy a különböző szekciókban számos kiváló előadás hangzott el, de sajnálatos módon sokan voltak, akik felolvasták előadásukat, ami nagymértékben rontotta mondanivalójuk befogadhatóságát. Ezt nem lehet szó nélkül hagyni, amikor egyetemi hallgatóinktól elvárjuk, hogy kiselőadásaik valóban előadá-

sok legyenek és ne felolvasások. Ennek háttérében az áll, hogy az írott szöveg olvasásra való, hiszen nem tartalmazza a megértéséhez szükséges olyan – az írott szövegben akár hibának is számító – redundáns elemeket, amelyek nemcsak a figyelem fenntartása végett szükségesek, hanem időt hagynak az agynak a hallott információ feldolgozására. Erre ugyanis az írott szöveg esetében nincsen szükség, mivel a szöveg újraolvasásával tudjuk a mondanivaló feldolgozását segíteni.

Korunk egyik „információs betegségéről”, az információs túlterhelésről hallhattunk egy igen alapos bemutatást **Sirje Virkus** (Tallinni Egyetem) előadásában.

Sheila Webber és **Pamela McKinney** (Sheffieldi Egyetem) az információs műveltség tanulásának és oktatásának akciókutatáson alapuló modelljét mutatta be. Ez a modell az élményszerűsége és a reflexivitásra is épít, továbbá eszünkbe juttatja a formatív értékelés lehetőségét, amely az osztályozással megvalósított (szimati) értékelésnél jóval alkalmasabb a kompetenciafejlesztés elősegítésére.

Pavela Kivárová (Masaryk Egyetem, Brno) az általános iskolás (1-9. osztályos) gyermekek, évfolyamonként egy-egy 90 perces foglalkozásból álló információbiztonsági oktatása kapcsán elmondta, hogy problémát jelentenek az illegális letöltések. A 6-15 éves korosztály ezen kívül a gyorsaságot fontosabbnak tartja a minőségénél. Ezek a gyermekek és fiatalok könnyen megosztják másokkal személyi adataikat és nyitottak a nem nekik való, akár szexuálisan explicit tartalmak iránt. Egyszerre vannak kitéve az agresszióknak és maguk is zaklatják társaikat. Tudják, hogy mi helyes és mi nem, de – kockázatot vállalva – megszegik a szüleik által meghatározott tilalmakat.

Vincas Grigas (Vilnusi Egyetem) és **Anna Mierzecka** (Varsói Egyetem) 143 litván és 87 lengyel iskolai könyvtáros megkérdezése nyomán úgy látja, hogy az információs műveltség saját pedagógiát kíván meg.

Az UNESCO támogatását élvező média- és információs műveltség (Media and Information Literacy, MIL) oktatása kapcsán **Heike von Orde** (Németország) a generációk közötti tanulás fontosságára hívta fel a figyelmet, kiemelve, hogy az úgynevezett digitális bennszülöttek és az idősebbek közös oktatása az előbbieik számára lehetővé teszi a távolságtartást, amely elősegíti, hogy ezek a fiatalok képesek legyenek az információkra és a médiatartalmakra reflektálni. Hozzátette azt is, hogy az okostelefonok nem képviselik az információs és kommunikációs technológiák összességét, tehát a használatukhoz kötődő készségek nem azonosak az információs társadalom megfelelő kezeléséhez szükséges készségek egészével.

Gilda Olionto (Brazília) és szerzőtársai az *empowerment* eszközének tekintik a MIL-t, tehát úgy látják, hogy elősegíti az egyén önirányítási képességének kialakítását, megerősítését és kiterjesztését, mivel központi értéke a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése és a szólásszabadság támogatása. A MIL egyúttal nagy súlyt helyez a könyvtárak oktatási szerepére is.

Kristen Nicole Schuster (King's College London) és **Kristine Nicole Stewart** (Zayed Egyetem, Egyesült Arab Emírátságok) főként digitális bölcsészettanuló doktoranduszok információs műveltségi oktatását vizsgálta, részben a két egyetem eltérő jellemzőit is figyelembe véve.

John M. Budd (Missouri Egyetem) és Kristine az álhírek és a tévinformáció problémájáról tartott előadást, elsősorban a probléma szemiotikai dimenziójára koncentrálnak.

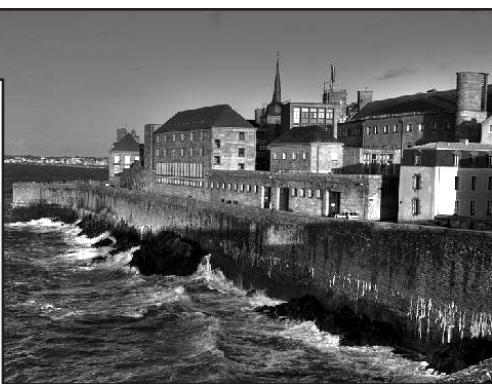
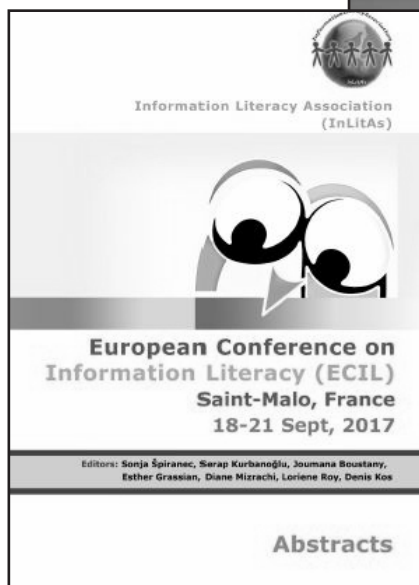
Az információs műveltség elméletével foglalkozó kerekasztal keretében **Bill Johnston** (Strathclyde Egyetem) és **Sheila Webber** megismételte azt a korábbi felvetését, hogy az információs műveltség önálló, „puha” alkalmazott tudományággá válhat. Ennek ugyanis megvannak a feltételei: van saját terminológiája, vannak szakmai szervezetei és nemzetközi közösségei, folyóiratai, mesterképzése, növekvő tudásbázisa.

Ugyanott, **Olivier Le Deuff** (Bordeaux-i Egyetem) a Michel Foucault munkásságán alapuló diszkurzuselemzés perspektíváját alapul véve azt a gondolkodást tartja jónak, amelynek alapján az információs műveltségről nem azt mondjuk az embereknek, hogy „Edd meg a spenótodat, mert az jó neked”, hanem – ezt a metaforát tovább folytatva – azt kell megmagyaráznunk, hogy miként kell megfőzni a spenótot, ahhoz, hogy jóízű legyen.

Koltay Tibor

JEGYZETEK

1. Németh Márton: Mozaikok az információs műveltség európai konferenciájáról (ECIL, 2015) Könyvtári Figyelő, 2016. 62. évf. 1. sz. 86-90. o.
2. Oxford: Chandos, 2014.
3. Részvételemet az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című projekt támogatta.

Saint-Malo – a konferencia helyszíne

↔ *A konferencia absztrakt füzet (a borító)*